

Artis Ontwaakt!

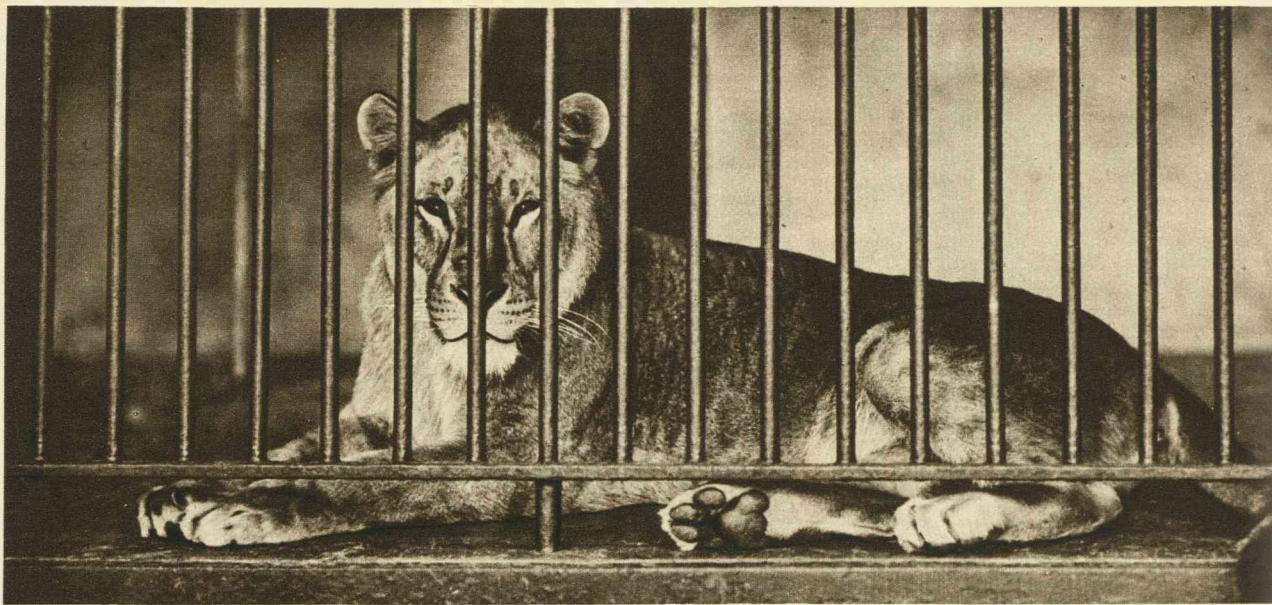
Door Tom Schilperoort.

Ik heb een vaag besef, dat er niet veel menschen zijn, die zich, als ze iederen middag hun wandelingetje in Artis gaan maken, precies rekenschap geven van wat ze daar eigenlijk allemaal te zien krijgen, en wat een schitterend veld voor leering en nut, maar bovenal voor levende schoonheid en levensleer, hier voor hen ter bestudeering is opgelegd. Of is het niet verbazend te bedenken, dat in deze naar den aard betrekkelijk kleine ruimte zoo'n beetje de fauna van den heelen aardbol vertegenwoordigd is? Dat in dit klein bestek, de bevolking der Drentsche of Geldersche hei er hun vertegenwoordigers tellen, dat de Europeesche wouden, de poesta's van Hongarije, de vlakten van Rusland, de regionen der Alpen en die der Poolstreken, vervolgens de woestijnen van Nubië en Azië, de wouden van Afrika, van Amerika, de Indische zoowel als de Japansche er door hunne bewoners vertegenwoordigd zijn?

Ik geloof nu juist niet, dat het die vertegenwoordigers een bijzonder genoeg is, in Amsterdam te logeeren, en ik betwijfel of er vele opgewekte correspondenties naar hun land zouden worden gezonden, indien zij in staat waren te verhalen, wat ze zoo al ondervonden, nu ze, om zoo te zeggen „gemeubileerd in Amsterdam” wonen; ik denk, hoe tevreden of ze ook met hun hospita, in casu: „Artis Natura Magistra”, zijn, ze toch over hun logement weinig te spreken zouden wezen als ze daarbij hun schitterende wouden of vlakten of woestijnen vergeleken, waarin ze gewoon waren gehuisvest te zijn. Ik zie den leeuw al met dat air de dédan, waarmee hij gewoon is, over de bij-zijn-grootheid-wat-beduusd-staande-toeschouwers heen te zien, z'n haat in breede klauwletters uiten, schrijvend aan z'n verren neef, die nu in zijn plaats de schrik der woestijn geworden is, over dat gekrioel der stumpers voor zijn kooi, en met wat melancholie zich uiten over het feit, dat zelfs z'n gebrul geen vlieg meer wegjaagt. Er moet wat sarcasme in zijn bepeinzingen zijn, als hij daarbij denkt aan de stamnegers, die al draafden, als ze in de verte z'n staart zwiepen zagen, en die thans met bruine schoenen en lichte grijze pakken aan met hem converseeren komen, als hadden ze elkaar op school intiem gekend. Nu stapt de arme kerel in z'n kooi van 10 M². rond, uitziend over het grasveld. Soms staat hij even stil en tuurt starrend naar een punt in de verte, als zag-ie daar 'n tipje woestijn; hij kan turen, als geloofde hij zijne bevrijding naderen. Dat denkt-ie vaak, maar telkens is het mis en dan, alleen even met z'n oogen knippend, om z'n teleurstelling te verbergen, te trotsch om iets van z'n smart te laten vermoeden, aan het hem aanstarende menschedom, zet hij de wandeling in z'n kooi weer voort, stap voor stap, van wand tot wand, als 'n koninklijke gevangene, stappend langs de ijzeren tralies, of vlijt hij zich neer in 'n hoek, de kop gekeerd naar buiten, waar de Noordelijke zon hem even aan die der tropen doet denken, en slaapt hij in, droomend van goudgele woestijnen en azuurblauwe hemels, met fel-groene palmen en 'n koninklijke prooi ..

Hij is van z'n collega's in de galerij, de meer driftige en haatdragende tijgers, poema's, jaguars en panter,

DE PRACHTIGE LEEUWIN.

die nog steeds het snel-opbruisende zuidelijk bloed moeilijker bedwingen en sneller uitvallen bij iedere poging van de menschen, hen dichter dan het ijzeren hek veroorlooft te naderen, degene, die zijn lot het waardigst draagt. Den anderen is hun aard te machtig, ze zijn verstoord en kortaangebonden, heftig, en vaak elkaar hatelijk gezind; dan daveren hun schor gebrul door de hallen van het gebouw, dat de andere beesten, de antilopen, de geiten, de schapen uit hun buurt, bij de herinnering er aan nog even stilstaan en huiveren, één oogenblik de oude vrees hen pakt, al is 't ook maar om de herinnering alleen.

Heel anders gedraagt zich de kameel (na z'n vorm te oordeelen, de uitvinder van de kromme lijn). Die stapt rustig rond, als was z'n gevangenschap 'n renteniers-leventje, dat-ie zich na jaren werken veroverde. Trots staat-ie in z'n lompe vacht temidden van het door traliewerk omrasterde stukje grond schuilend in z'n huisje, waar-ie nèt in past, bij slecht weer. Z'n oogen onder de zware oogleden in den hoog opgericht kop zien speurend uit.

Er is een deftige ernst in z'n doen; soms toch komt even 'n dreiging in z'n kijken, alsof-ie jongens zag, die z'n tuintje wilden vernielen, en met z'n zwaren woestijn-pas, de zware zolen den grond druukend, stapt hij dan naar het hek, waar kleine mensches hem apennootjes toereiken, die hij met waardigheid negeert. Hij is de parvenu, die zijn oorspronkelijken staat vergat, nu hem de kost en 'n lapje grond ter beloning geboden werd, dat-ie z'n eigen noemen kan.

Tegenover hem logeert de lama, de zwarte, die coquet rondstapt en met 'n hatelijke impertinentie de bezoekers monstert, ieder oogenblik gereed onmiddellijk de geringste belediging of zelfs maar den schijn ervan, met 'n vriendelijke attentie uit z'n spitsen bek op je overjas te beantwoorden. Vergissingen zijn daarbij uitgesloten. Hij mist nooit.

Door de fraaie laan, waar nu in den lentetijd de kastanjes, roode en witte, bloeien, komen we aan het vogelgebouw. Het is 'n leven en 'n gesjilp van geweld. Op hun manier maken zij nestjes, ze fladderen heen en weer, en doen alle moeite het elkaar aangenaam te maken.

Daar logeeren de gaaien, waaronder de Z.-Amerikaansche prachtkapgaai, zwart en groenig met zwarte kap en blauwe vlek erop. Het zijn kleine prachtmanteltjes welke die vogeltjes aanhebben, en waarmee ze wonderlijk coquet van tak tot tak vliegen of op en neer stappen. De veeren van 'n vogel, ziedaar een heel hoofdstuk over Artis apart. Het donzige, het zachte, de zoo fraaie nekveertjes en schitterende kleurenharmonie. Zoo ook de roodkuifkardinaal, met 'n kopje in rood als 'n narrenkap, met grijze borst en zoo onregelmatig afgescheiden, alsof hij z'n kop in de verf had geduwd en er weer overhaast had uitgetrokken.

Of wat 'n nufje is niet de Brazil fluweel-Tanagra, die zwarte vleugels over 'n oranjelijfje heeft, als 'n net jacquetje over 'n gekleurde blouse; ik geloof ze voelen het, dat ze zoo mooi zijn, zoo doffen ze zich op en plukken ze aan hun veertjes, draaien ze en keeren ze zich, met 'n air van 'n mondaine. Er tegenover wonen de kroonduiven, die lijken op dames uit den Lodewijk-XVI tijd, hoog gekuifd met blauw-grijze aigrettes op de kokette koppen.

Daarnaast komen we in het gekkenhuis. Daar krijschen en kraaien de papegaaien. Als ze even stil houden — niemand weet waarom — en allemaal in lange rij in hun bonte dracht in hun kooien zitten, lijken ze op 'n rij pedante mannequins of haast, als je alleen de kleuren bekijkt, op 'n étalage van moderne damesstoffen. Maar lang stil zijn kunnen ze niet. Dan krijschen ze weer raak, net als menschen, die bang zijn, dat hun pronk niet voldoende opvalt. Een toekan daarnaast uit Midden-Amerika met grooten prachtigen geel en groen gevleekten snavel is net aan z'n diner bezig. Hij eet of hij met z'n diner aan het converseeren is, en naar het tegenpruttelen van iederen rijstkorrel, die hij tot z'n leedwezen verorberen moet, behoort te luisteren. Daarboven zit, als 'n waardige matrone, half verscholen achter 'n neus, die de kleur en den vorm heeft van 'n stuk kreeft, de Neushoorn-vogel.

Hij heeft 'n oranje en zwarten snavel, zwart jak en 'n breeden grijzen staart met zwarte dwarsstreep, als 'n Zondagsch-japon. Hij zit stil en onbewegelijk en lijkt op 'n koopvrouw in fruit op haar Zondagsch.

Du sublime au ridicule, il n' y a qu'un pas! Een pas.... en we staan in het apengebouw. Hier zijn we in het Variété-theater van Artis. Daar balanceeren aan staart, armen en beenen de getrouwe nabootsers onzer menschenlijke natuur. In hun bijzonder verzorgde hokken oefenen ze zich in hun vak: de acrobatie. Geruischloos, met volmaakte meesterschap, slingeren ze zich van den boom in het midden, naar het hek aan de buitenzijde, langs de touwen, of de touwladder, die van den zolder neerhangen. Wat je bij hunne behendigheid het meest verwondert, is, dat ze zich nooit in hunne ledematen vergissen. Ze grijpen en hangen en slingeren zich, nu eens aan den staart, dan aan de armen of beenen, soms lijkt het of ze vier armen hebben, en dan weer of hunne beenen aan hunne schouders zitten. Zelf schijnen ze er best uit wijs te kunnen. Toch is een aap 'n mooi beest. Ik zeg dat niet uit 'n familie-standpunt. Menschen, die me kennen, weten dat dit geen zwak van me is. 'n Aap is een mooi dier. Hij heeft 'n prachtige zachte huid, soms vriendelijke, wat melancholische kijkers, aardig gevormde handen; hij is beleefd als-ie wat krijgt, grist nooit wat weg, als-ie gelooft, dat-ie 't toch krijgen zal, en eet altijd wat-ie krijgt in tegenwoordigheid van den gever op, wat bewijst dat-ie de gift op prijs stelt. Hij is vegetariër, en heeft z'n naam aan 'n soort nootjes, de apennootjes gegeven, zooals sommige menschen doen aan liefdadige instellingen. Bovendien soigneert hij zich op zijn manier, wat van ieder mensch niet gezegd kan worden.

De twee Chimpanse's in Artis behooren tot de intelligentste van de soort. Zij hebben 'n donkere zijge vacht; de oudste is grover van type dan de jongste, die de grappenmaker van de kooi is en de geestigste kwajongensstreken uithaalt. Z'n vel is nog wat ruim. En z'n handen zien er uit of ze in heele wijde oude glacé-handschoenen gestoken zijn. Met dat al heeft-ie 'n behendigheid, waarop de meest geraffineerde Amsterdamsche straatjongen jaloersch zou kunnen zijn, indien er tenminste 'n exemplaar daarvan bestaat dat geestig zijn kan, wat nu niet juist door de practijk bewezen wordt. Wat dat betreft, zie ik liever den jongen Chimpanse in Artis. Hij ziet er uit als 'n goochel schooiersjochie, die gewend is op straat te leven, zit graag, de beenen onder zich gekruist, z'n nootjes te verorberen en gooit z'n ouderen rasgenoot dan met de schillen. Als de oppasser komt, om het hok te dweilen, is z'n eerste werk mee te helpen. Met z'n onverstoorbaar kwajongensgezicht begint hij met de dweil uit den emmer te halen en uit te wringen, maar zit onder de hand z'n collega er mee te plagen. Dan gaat-ie den vloer dweilen. Alles met 'n ernst van 'n Amerikaanschen Clown en den humor van 'n Punch-redacteur. Onderwijl vliegt-ie even den oppasser in 'n bui van vurige genegenheid om den hals, en laat-ie zich kietelen. De derde lotgenoot is 'n jonge Orang-Oetan (Pithecius satyrus), die, veelernstiger dan z'n vriendje, zich alleen door hem laat beetnemen, zonder veel terug te doen. In de kooi daarnaast is een ouder exemplaar, 'n volwassen Orang-Oetan.

Zoo zacht, als de chimpansé van karakter is, zoo ruw en brutaal ziet de Orang-Oetan eruit. In z'n langen, slordigen roodbruinen haardos, om het zware, brute-kraft verradende plompe lichaam, en met den grooten, haast afzichtelijk gevormden kop, lijkt-ie op 'n krankzinnige in 'n chauffeurspels. Hij heeft al de afschrikwekkende kwaliteiten van het edele menschenras, de kracht en de wreedheid van 'n waanzinnige.

Zoo verzorgd als de chimpansé er uit ziet, wat z'n glanzenden haardos betreft, zoo ruig is de volwassen Orang-Oetan. Z'n toilet soigneeren doet-ie niet. Zelfs z'n haar kammen vindt-ie overbodig. Hem buiten tegenkomen, vanwege z'n onredelijk sterke kwaliteiten, doe ik ook niet, graag zelfs al kende ik jiu jitzu.

Dan lijkt me de Lampongaap beter van karakter. Ook de zwarte Boschduivel, hoe schrikjagend de naam ook is.

Z'n sluik gitzwart haar hangt hem tot ver over het voorhoofd op de melancholieke, verschrikte oogen. Hij

EEN BRUTALE ZEEMEER.